

**Aldiarda d'Anglesola, priora
i abadessa electa de Vallbona
(abril de 1328?-març de 1337?).
La intervenció de montblanquins
en la crisi de la comunitat
entre 1328 i 1340.**

Josep M. Sans i Travé

Aldiarda d'Anglesola, priora i abadessa electa de Vallbona (abril de 1328?-març de 1337?). La intervenció de montblanquins en la crisi de la comunitat entre 1328 i 1340.

Josep M. **Sans i Travé**

sanstrave@gmail.com

Resum: Els comtes catalans palesaren, tot acabada la reconquesta i colonització de la Catalunya Nova a mitjans segle XII, la seva predilecció per l'orde del Cister, adés fundant nous monestirs, adés afavorint-los amb nous privilegis o concessió de terres i drets. Les principals cases nobiliàries establertes en aquest territori seguien l'exemple dels prínceps tot donant, a més, alguns dels seus plançons a les comunitats monacals, com és el cas paradigmàtic dels Anglesola en relació amb el cenobi de Santa Maria de Vallbona que, a banda de la participació de dos membres d'aquesta nissaga en la singladura del monestir, Berenguera de Cervera i Aldiarda d'Àger, entre 1246 i 1392, el governaren en la seva època de màxim esplendor cinc abadesses d'aquesta família. A la mort el 26 de març de 1328 de Blanca d'Anglesola la comunitat elegí per majoria com a abadessa una parenta seva Aldiarda d'Anglesola, a qui l'abat de Poblet Ponç de Copons no volgué beneir –requisit indispensable per a la seva elecció canònica– perquè promocionava la seva parenta Elisenda de Copons, provocant una llarga dissensió en el si de la comunitat que motivà la intervenció dels monarques, els quals per tal de cercar una solució se serviren de diversos pròcers montblanquins, atès el coneixement que havien atresorat en base a les relacions entre la comunitat i Montblanc, als quals fins i tot confiaren l'administració econòmica del cenobi.

Paraules clau: promotors de monestir, els Anglesola, drets de Vallbona a Montblanc i comarca, veguer, deutes del monestir, dissensions en el si de la comunitat religiosa, administradors laics de monestirs. Valor relatiu d'algunes cròniques monàstiques.

*Els promotors dels monestirs cistercencs
de la Catalunya Nova.*

A la Catalunya Nova tingueren força implantació els monestirs cistercencs, fruit en alguns casos de comunitats eremítiques anteriors que en un determinat moment els seus membres s'integraren a l'orde del Cister.

Sorgiren també diverses cases nobiliàries que, seguint l'exemple dels prínceps, es vincularen com a benefactors a alguns d'aquests monestirs i fins i tot hi aportaren els seus fills i filles, que en alguns casos arribaren a dirigir els destins dels cenobis on havien professat.

D'entre aquestes famílies destaquen les de primer rang, les comtals de les cases de Barcelona i d'Urgell. Els seus noms van lligats a alguns d'aquests cenobis: Poblet va ser de promoció de Ramon Berenguer IV, mentre que Vallbona, tot i que en els seus orígens hi destacà la figura del seu fundador, el sant eremita Ramon, qui aconseguí vincular el grup eremític al Cister, no es pot preterir l'actuació de la reina Sança, la qual, al cap de poc temps de la seva singladura comprava el territori del cenobi, que tot seguit donava a les religioses, tot comproment-se, a més, a concedir-les-hi els diners anuals necessaris per a la construcció del monestir i el manteniment de la comunitat. Els comtes d'Urgell, d'altra banda, promogueren la fundació de Vallverd –que el 1172 fou dotat per Ermengol VII–, i les Franqueses –fundat el 1186 gràcies a la donació de Dolça d'Urgell, vídua del comte que acabem d'esmentar–.

Els comtes-reis catalans –concretament Alfons I– no foren aliens a la fundació de Bonrepòs, al Montsant, mentre diversos nobles de relleu de la Catalunya Nova afavoriren la creació d'altres cenobis o ajudaren a la seva implantació i desenvolupament. Santes Creus en els seus orígens fou fundat per la casa de Montcada en concedir a l'abat de la Grandselva l'alou de Valldaura, situat a Cerdanyola del Vallès. També amb els inicis del cenobi s'hi pot relacionar Ramon Berenguer IV, qui a petició dels monjos, atès que el lloc concedit pels Montcada no gaudia de les condicions necessàries per a la construcció d'una gran abadia, els concedí un altre lloc a l'Espluga d'Ancosa, a la Llacuna, que tampoc fou considerat adient ni amb les característiques apropiades per a bastir-hi un monestir. Per contra, el terreny, on al costat de Gaià, a la Catalunya Nova, es fundà el monestir definitiu,

fou donat pels nobles Guerau Alemany IV de Cervelló, Guerau de Jorba i Guillem de Montagut.

Els Anglesola: una nissaga nobiliària al servei dels prínceps, del país i de l'Església.

Diversos membres d'aquesta família destacaren pels serveis oferts als comtes de Barcelona i als monarques catalans –com ara la participació a les conquestes de Tortosa i Lleida en el segle XII i de Mallorca i València en el segle següent– i també més concretament al país, sigui participant com a integrants del braç militar en les diverses corts que se celebraren a l'època medieval, sigui assumint en el primer mig segle de funcionament de la Diputació del General tasques de consell –Ramon d'Anglesola, l'any de la creació, el 1359– i més tard de direcció de l'òrgan polític de més rellevància que s'anava forjant en el país, el 1376 Galceran d'Anglesola, elegit membre del govern de la institució com a oïdor militar, i finalment Felip d'Anglesola, elegit el 1380 diputat eclesiàstic i, en conseqüència, vuitè president de la Generalitat.¹

Entre les cases nobiliàries més encimbellades hi destacaren en els segles XII, XIII i XIV els Cervera –importants benefactors de Poblet–, els Cervelló –que afavoriren especialment Santes Creus–, els Ribelles –que foren importants benefactors dels templers–, els Torroja –que centraren la seva devoció en Santa Maria de Solsona i a centres cenobítics propers als seus dominis– i els Anglesola que protegiren els monestirs del seu entorn, si bé tingueren una especial predilecció pels cenobis cistercencs de Poblet, Vallbona i el Pedregal,² sense descurar, però, els ordes religioso-militars, especialment el del Temple, on professaren diversos membres de la seva nissaga, tot exercint alguns tasques de direcció de comandes o convents, com ara fra Guillem d'Anglesola qui governà les comandes de Barberà, Corbins, Gardeny i Horta.³

El seu cognom representà un element molt favorable, d'altra banda, per assolir responsabilitats dins la jerarquia eclesiàstica a l'època medieval. Dos bisbes de Vic amb el nom Ramon dirigiren aquesta diòcesi, l'un entre 1264-1298 i l'altre consta com a prelat el 1306. I un altre plançó d'aquesta nissaga, Berenguer d'Anglesola, essent bisbe de Girona (1384-1408), fou distingit el 21 de desembre de 1397 pel papa Benet XIII amb el cardenalat, investit del títol de Sant Climent⁴.

Capitell al Monestir de Vallbona amb l'escut de la família Anglesola.

Clau de volta amb l'escut dels Anglesola al Monestir de Vallbona.

Els Anglesola i el monestir de Santa Maria de Vallbona.

De bon principi, atesa la proximitat entre el lloc d'Anglesola i el monestir de Vallbona, hom troba alguns plançons d'aquesta nissaga com a religioses del cenobi urgellenc. Fou, però, especialment en el segle XIV amb dos precedents, un de mitjan segle XIII, representat per Eldiarda d'Anglesola, –la qual dirigí el monestir entre 1246 i 1258–⁵ i un segon de finals de l'esmentat segle i començament del següent, representat per l'abadessa Blanca d'Anglesola, la qual governà el cenobi urgellenc entre 1294 i 1328–⁶ quan les abadesses pertanyents a aquesta família administraren amb especial eficiència els seus destins.

Dels 303 anys que van des de 1176 –any del traspàs del fundador i de direcció de la comunitat per part d'Òria, la primera abadessa canònica de Santa Maria de Vallbona– fins a finals del segle XV, i concretament, el 1479– durant 112 anys governaren abadesses Angle-sola, és a dir, més d'una tercera part de l'època medieval sis Anglesola regiren els destins del monestir. I si ens cenyim només al segle XIV, dels cent anys de la centúria, vuitanta-quatre ho foren de direcció i d'administració de les abadesses d'aquesta nissaga nobiliària. Citem tot seguit els noms més destacats d'algunes Anglesola vinculades al nostre monestir abans d'arribar a la segona meitat del segle XIV, en el gran moment, tal com acabem de dir, de les grans abadesses Anglesola, de Berenguera (1348-1377), Sibilla (1377-1379) i Saurena (1379-1392).⁷

*Berenguera d'Anglesola o de Cervera i
Aldiarda d'Anglesola o d'Àger.*

Abans d'entrar en la matèria específica del present treball serà interessant d'esmentar les abadesses que han passat a la posteritat amb el cognom «d'Anglesola», començant per l'actuació que en la singladura del monestir de Vallbona dugueren a terme dues dames d'aquesta família que, però, la història les coneix amb cognoms diferents: em refereixo a la noble dama Berenguera de Cervera –abans de casar-se amb Guillem III de Cervera era coneguda per Berenguera d'Anglesola, per ser filla de Berenguer Arnau d'Anglesola–,⁸ i de la seva filla Aldiarda d'Àger –també una Anglesola que prengué en casar-se el cognom del seu marit, el noble Berenguer d'Àger–.⁹

Alguns autors, fins i tot, per bé que erròniament, han qualificat Berenguera de Cervera com a «fundadora» o «cofundadora» del monestir de Santa Maria de Vallbona.¹⁰ En diverses publicacions meves he demostrat suficientment la confusió històrica dels defensors d'aquesta teoria, avui absolutament inacceptable. La seva tesi afirmava que Berenguera havia aconseguit la vinculació al Cister de les eremites vallbonines i que, a més, havia anat al monestir navarrès de Tulebras a cercar Òria perquè presidís la nova comunitat cistercenca. Els esdeveniments foren bastant diferents: el fundador i director del grup eremític, l'eremita Ramon, aconseguí, després d'haver-se fet donat de Poblet el 1171, que l'abat d'aquest cenobi obtingués del capítol general d'abats cistercencs reunits a Cîteaux l'aprovació de l'adscripció de les eremites a l'orde.¹¹ Així mateix, per tal d'ensinistrar les religioses en els valors i costums del Cister demanà la col·laboració del monestir femení navarrès. La primera comunitat cistercenca s'establí a Colobrers, a un lloc ignot de la serra del Tallat,¹² sota la direcció d'Òria, restant a Vallbona les eremites que volien continuar la vida que havien començat i abraçat, sota la direcció d'una priora. El 8 d'abril de 1176, un dia abans del seu traspàs, atorgava el seu testament el fundador Ramon, pel tenor del qual facilitava que l'abadessa de Colobrers pogués presidir la comunitat del fons de la vall.¹³ És aquí quan, a criteri nostre, després del traspàs de Ramon, va intervenir la senyora Berenguera convencent a Òria que es desplaçés, juntament amb les religioses cistercenques, a Vallbona a presidir la comunitat.¹⁴ No fou fàcil aquesta actuació perquè de ben segur que hi hagué resistència tan per part de les que s'havien de desplaçar com de les que havien d'acceptar la nova comunitat. Segurament el bon fer, la capacitat de convenciment i l'interès negociador de Berenguera deuriem aplanar les dificultats i aconseguir aquest propòsit.

Tot i que no consta que professés com a religiosa, després de la mort del seu marit vers el 1172, la seva relació amb el grup eremític de Vallbona s'intensificà, i encara més, després del decés del fundador el 1176, de manera que tenia dins la comunitat una certa posició preeminent, com ho palesa el fet que en els documents que enregistraven donacions en favor del monestir el seu nom aparegui immediatament després del de l'abadessa i davant de la resta de religioses. Hom suposa que va finir cap a l'any 1225.

Una filla seva, Aldiarda d'Àger, al cap d'uns anys, després de la mort del seu marit Berenguer d'Àger, ingressà a la comunitat vallbonina, on hi consta ja el 1225, i on assolí l'abadiat el 1229 com a successora de l'abadessa Ermessenda de Rubió (1191-1229).¹⁵ Aldiarda va dirigir els destins del cenobi des de 1229¹⁶ fins el 1242, a la qual seguiren les prelatures d'Ermessenda de Fontanes (1242-1246)¹⁷ i d'Eldiarda d'Anglesola (1246-1258).¹⁸

Piquer ja va assenyalar en el seu *Abaciologi* l'especial relleu que tingueren les abadesses d'aquesta família i la dificultat a l'hora d'establir el seu parentiu específic entre elles. Referint-se a Blanca d'Anglesola escrigué: «Pertany a la vasta estirp de Berenguer Gombau d'Anglesola –fundador del llinatge– la qual dóna cinc il·lustres abadesses al cenobi, sense que hom pugui determinar llur mutu parentiu. Si ens guiem per les dates, algunes poden ésser succeïdes per germanes o per nebodes. Les abadesses del casal d'Anglesola dominen tot el període gòtic (1294-1393) i intervenen en l'acabament del temple¹⁹ i en la construcció de l'altar del *Corpus Christi*, de la portalada de la Sala Capitular i de la nau major del claustre, segons podem comprovar pels signes heràldics que figuren en les obres esmentades».²⁰

I reblà l'escrit anterior exposant que «Malgrat que les cinc abadesses anglesolanes moren en l'exercici de llur càrrec, només han pervingut fins a nosaltres dues lloses sepulcral: la que atribuïm a Eldiarda i, la més bella de totes, que figura a la segona filada del cor, entre Maria Angela de Sullar i Maria de Borrell, i que assignem a Blanca. Aquesta llosa, que amida 60x185 cm., és d'una finor plàstica impressionant. Tota ella respira equilibri i placidesa. Podria ser un símbol de la vida interior sobrenatural o la *vera effigies* de la interessada. La situació de la llosa en el cor pot estar relacionada amb la clau de volta del darrer compartiment de la nau, que porta el signe dels angles i assenyala que acabà el temple una abadessa anglesolana; per altra banda, l'emplaçament de la llosa també pot obeir a la proximitat de l'altar de *Corpus Christi*, la capella i el benefici del qual fou instituït per Berenguera (a. 1348) i redotat per Saurena (a. 1392), dues abadesses de la mateixa família, abans d'aconseguir la prelatura. En aital cas la llosa de referència fóra més probablement el retrat de Berenguera o de Serena d'Anglesola (1348-1377) que el de Blanca».²¹

Els drets del monestir de Vallbona a la Conca de Barberà i concretament a Montblanc.

El monestir de Vallbona està situat relativament a prop de la Conca de Barberà i de la seva capital Montblanc. Amb la primera actualment hi és a tocar a través de l'actual entitat municipal descentralitzada de Rocallaura –que a l'època medieval integrà la baronia de Vallbona²² i que avui dia forma part del municipi de Vallbona de les Monges. A l'època medieval, d'altra banda, un camí que sortia de Montblanc i menava cap a l'Urgell i Lleida, travessava precisament el complex cenobític de Santa Maria de Vallbona, facilitant d'aquesta manera la comunicació entre els dos esmentats llocs.

Aquesta proximitat va afavorir que el monestir disposés de diversos drets a la Conca i específicament a Montblanc que provingueren principalment de dues fonts: la primera, motivada pels ingressos de plançons femenins, filles de diversos nobles establerts a la comarca, com ara els Cervera, els Torroja, els Queralt i els Puigverd. La professió de les seves filles al monestir gairebé sempre anava acompanyada d'una donació en metàl·lic o de béns i drets en favor del cenobi que l'acollia. D'altra banda, no només les filles de la noblesa professaven a Vallbona, sinó que també plançons de famílies benestants ingressaven a la clausura donant al cenobi un bé en compensació que podria ser una suma de diners, una terra, una casa o una renda o un altre dret. També sovint diversos benefactors del cenobi feien les seves donacions gratuïtes a les religioses, coma ara Berenguer de Vilafranca, qui el 24 de setembre de 1233 cedí al cenobi els drets que posseïa sobre la lleuda, pesos i mesures del mercat de Montblanc²³ o el vescomte de Cardona, Ramon Folc IV, qui donà a la seva cosina, religiosa de Vallbona 100 sous sobre les seves rendes a l'esmentada vila.²⁴ O el cas de Bernat de Pira, qui tenint dues filles religioses en el monestir, el 2 de març de 1250 concedí a Vallbona tot el que tenia a Montblanc.²⁵ Algunes senyores de l'època foren també especialment generoses en afavorir l'esmentat monestir, al qual en els seus testaments deixaren llegats de bastant valor econòmic, com ara Maria de Tolosa, la qual li deixà un cens de 26 sous anuals²⁶ o la noble Elisenda de Ribelles la qual feu una deixa testamentària de 1.000 morabatins al monestir el 21 d'agost de 1251.²⁷

Les donacions, però, més importants que el monestir va rebre a Montblanc i a diversos llocs de la comarca foren motivades pel testament de Violant d'Hongria, la qual el 12 d'octubre de 1251, estant a Osca, disposà que fos enterrada al monestir de Vallbona.²⁸ Així mateix, feia una deixa a aquest cenobi de 1.000 morabatins amb la condició que les monges creessin cinc capellanies els titulars de les quals preguessin dia i nit per l'etern descans de la seva ànima i també pel seu marit el rei Jaume I. Aquest complí ben aviat els desigs de la seva difunta esposa al cap de nou dies, el 21 del mateix mes, per subvencionar el manteniment de les esmentades capellanies –que havien de ser obtingudes per monjos cistercencs–, donava al cenobi els drets que tenia al mercat de Montblanc i 50 morabatins anuals dels que percebia per raó de la cena en aquesta vila.²⁹ Abans de l'acabament de l'any, el 29 de desembre, mentre es trobava a València, tornava a palesar la seva generositat envers el cenobi en memòria de la seva esposa concedint-li els delmes del pa i vi que rebia als llocs de Cabra, Forès, Anguera, Savella i Conesa, a més de 100 cafissos de blat sobre les rendes d'Almenar i el lloc i vila de l'Espluga Calba, en franc alou.³⁰ El Conqueridor afegiria al cap de poc temps altres béns i rendes que percebia a altres llocs a aquesta important donació.³¹

La fundació de cinc capellanies dins un monestir femení per la rellevància que tenia i pel pes econòmic que el seu manteniment implicava deuria ser preceptiva ja en aquesta època l'autorització papal. Aquesta arribà la primavera de 1253: el 17 d'abril d'aquest any de la Cancelleria Apostòlica sortiren dues butlles, una adreçada a la comunitat del monestir de Vallbona tot autoritzant la fundació de les esmentades capellanies que havia dotat el rei Jaume I i que havia fundat la seva difunta esposa Violant;³² i la segona anava dirigida als bisbes de Lleida i al prior del Capítol de Tarragona perquè defensessin la dotació de les dites capellanies feta pel monarca.³³

Jaume I encara volgué augmentar les rendes de les capellanies: així el 21 d'agost de l'esmentat any 1253, mentre es trobava a Copons, donà al monestir les rendes que percebia en els molins de Montblanc.³⁴ El mateix dia, mentre acompanyava el seu progenitor, l'infant Pere –que després el succeirà amb el nom de Pere el Gran (1276-1285)– va confirmar les donacions del seu pare.³⁵

Per aquesta època també el monestir urgellenc adquiria una important hisenda a Sarral arran de la compra que l'abadessa Eldiarda d'Anglesola (1246-1258) va fer a Borrassa, vídua de Nicolau Roig, i que Jaume I va confirmar el 4 de febrer de 1254.³⁶ Nicolau Roig fou un personatge rellevant a Sarral, descendent d'un dels primers colonitzadors de la vila.³⁷ És probable que Borrassa, que sobrevisqué al seu marit –el qual testà el 9 d'abril de 1249–³⁸ es retirés, un cop vídua, al monestir com a donada.³⁹

Al monestir li resultava difícil la percepció de les rendes que tenia escampades pel territori, com ho prova que el monarca molt sovint hagués de recordar als afectats les seves obligacions i els exigís el compliment dels seus compromisos econòmics.⁴⁰ Per solucionar aquest problema Jaume I el 19 d'abril de 1255 autoritzava el monestir per poder disposar de batlles propis en els llocs on hi tenia rendes perquè tinguessin cura del seu cobrament.⁴¹

A banda, doncs, dels esmentats ingressos que el monestir disposava a Montblanc, en aquesta vila sovint el cenobi hi trobà els creditors que li deixaven diners per superar les necessitats econòmiques que en reiterats moments tenia, ateses sobretot les inversions que en obres i embelliment de l'edifici duia a terme, com ho palesa el fet que el 22 d'agost de 1261 l'abadessa reconegués que havia rebut de Pere de Boldú, resident a Montblanc, 583 sous i 1 diner de moneda barcelonesa de tern que li havia deixat en préstec a utilitat del monestir.⁴²

No ha d'estranyar, pel que acabem de dir, i per la relació entre el monestir i Montblanc, que alguns pròcers d'aquesta vila intervinguessin en afers econòmics, tal com veurem, que afectaven la comunitat vallbonina.

L'elecció de la religiosa Eldiarda d'Anglesola com a abadessa de Vallbona. Actitud i contestació per part de l'abat Ponç de Copons de Poblet.

Després del decés de Blanca d'Anglesola el 26 de març de 1328,⁴³ la religiosa Aldiarda d'Anglesola –que al cap d'uns anys exercirà la responsabilitat de cantora, entre 1327 i 1338, i de sotspriora el 1344– una part de la comunitat l'elegí nova abadessa. Era priora, segons Piquer, per nomenament de Blanca d'Anglesola, la qual el 15 de març de 1327 l'havia nomenat per a aquest càrrec, mentre que a Elisenda

de Copons li assignà el de sots-priora.⁴⁴ L'esmentat autor exposa que al cap de vuit mesos fou votada l'11 de novembre del mateix any Alemanda d'Avinyó, que regí el cenobi onze anys, nou mesos i vint-i-vuit dies, finant el 8 de setembre de 1340.⁴⁵ No sembla però, que el còmput oficial del monestir s'adapti absolutament a la realitat perquè la documentació de què es disposa, principalment aliena al monestir, ens explica una altra situació, tal com veurem al llarg de les pàgines que segueixen.

Després de la mort de Blanca el 26 de març de 1328, ben aviat es procedí a l'elecció de la nova abadessa. Tal com preveia la normativa del Cister, l'elecció havia de ser presidida per l'abat de Cîteaux, – de qui es considerava fill el monestir de l'Urgell,– per bé que, atesa la llunyania, l'esmentat prelat generalment delegava en l'abat de Poblet, donada la proximitat dels dos cenobis.⁴⁶ Regia el monestir de la Conca en aquesta època l'abat Ponç de Copons (1316-1348), que era el delegat de Cîteaux per presidir l'elecció i beneir la nova abadessa. La comunitat, integrada per poc més d'una cinquantena de religioses de cor,⁴⁷ va elegir, probablement pel paper que la casa d'Anglesola tenia en el cenobi, Eldiarda, emparentada amb la prelada difunta. L'abat Copons havia proposat per abadessa, però, la seva parenta Elisenda, que no fou, almenys en aquesta ocasió, acceptada per la comunitat, per bé que l'Abaciologi de Piquer enregistra la seva elecció al dia següent de la mort d'Alamanda d'Avinyó esdevinguda el 8 de setembre de 1340.⁴⁸ Governaria el cenobis fins el 18 d'agost de 1348, a la qual succeiria una altra Anglesola, l'abadessa Berenguera d'Anglesola i de Pinós.⁴⁹

L'abat, molest per l'actitud de les religioses, a les quals no pogué convèncer i fer decantar el seu vot en favor de la seva parenta, com a resposta es negà a beneir la nova abadessa, formalitat necessària per esdevenir prelada, tot i que havia rebut els vots afirmatius de totes les monges menys setze.⁵⁰ L'electa i el seu grup denunciaren el cas a l'abat de Cîteaux i també al monarca i especialment a la reina Leonor. Que aquesta estava molt al cas del que passava a Vallbona i que tenia una veritable preocupació pel monestir de l'Urgell ho palesen les paraules enregistrades en una súplica que vers 1329 Alfons III va fer en favor de les monges de Vallbona i que es conserva a l'arxiu del monestir de Poblet: «[la reina Elionor] tenia tant particular compte ab la dita casa [de Vallbona] que no-s feia electió de abbadessa ni

cosa alguna en dit monestir que no-s donàs de tot particular compte a ella, segons apar amb moltes lletres sues, les quals tenen guardades en lo arxiu de dit monestir, encarregant contínuament lo bon govern de dita casa, y assò feya per lo gran amor y devoció que aportave a dites devotes religioses, y en sacompanyia tenia una o dos religioses de dita casa per a ajudar-li a dit offici...».⁵¹ D'acord amb les paraules precedents cal suposar, doncs, que l'abadessa electa denunciaria la situació també a la reina perquè pogués col·laborar en l'arranjament de la situació.

La resposta de l'abat general cistercenc no trigà en produir el seu efecte, ja que el 1329 envià a Vallbona amb l'encàrrec específic de reduir les despeses de la comunitat –tant el nombre de religioses com el del servei– a l'abat de Villalonga (monestir cistercenc situat al nord de l'actual regió francesa de l'Aude).⁵²

De fet el problema principal de la comunitat en aquests anys fou les seves enormes despeses que s'hagueren de suportar tant pel manteniment de la comunitat, –considerat excessiu pels visitadors,– com per les grans obres que es dugueren a terme en el complex monàstic. Les administradores eren conscients, d'altra banda, que amb els nous ingressos de religioses –que sempre comportaven una bona injecció econòmica per al cenobi– i també amb una millor gestió de la propietat es podrien saldar els diners que es dedicaven a aquestes dues finalitats. Per això, d'una banda, les prelades establiren pagesos a terres incultes perquè les possessin en conreu –com ara a Vilamanyanor, actualment el Vilet, que l'abadessa Aldiarda d'Anglesola concedí el 22 de setembre de 1259 quatre astes de terra, vora el riu Corb, a vint-i-set pagesos perquè les conreessin i paguessin anualment un cens a la comunitat–⁵³ i tampoc no dubtaren a demanar crèdits per subvenir momentàniament les necessitats més peremptòries. En aquest sentit els creditors foren principalment els jueus de Tàrraga i de Montblanc, als quals el 1327 el monestir arribà a deure l'enorme quantitat de 35.000 sous barcelonesos.⁵⁴

Un dels que coneixia bé la situació econòmica del monestir femení –per la informació que li arribava a través de la seva parenta Elisenda de Copons⁵⁵– era precisament l'abat de Poblet. Per tenir, d'altra banda, un major protagonisme i prestigi entre les religioses, escrigué al monarca sol·licitant que davant la situació lamentable del cenobi femení i per tal d'arranjar el desgavell econòmic el nomenés administrador del

monestir. Alfons III tot i que era conscient que calia prendre alguna mesura que posés fi a la situació que patia Vallbona, no va accedir a la petició del prelat, segons ho comunicava el dia 25 d'abril de 1328 al seu veguer de Montblanc.⁵⁶ De fet al monarca, atesa la situació que havia provocat en certa manera l'abat i, per tant, essent part, no volia que intervingués en l'assumpte.

La cosa es feu tan greu i de conseqüències tan funestes que al final el sobirà, probablement pressionat també per la seva esposa Elionor, decidí intervenir en l'afer de manera que com a solució va ordenar l'11 de juny de 1328 al seu hostier Guillem de Bonencontre que es desplaçés a Vallbona i que s'ocupés de gestionar positivament la situació.⁵⁷ L'oficial complí les ordres del seu mandant i s'arribà al monestir de Vallbona, on assumí l'administració econòmica del cenobi.

Cal tenir present que Alfons III ja havia pres amb anterioritat una provisió, a petició de les monges, encaminada a tranquil·litzar econòmicament la comunitat. El maig de 1328 el monarca confirmava la provisió que havia fet el seu pare Jaume II el 23 de maig de 1327 consistent en l'allargament, sol·licitat per Blanca d'Anglesola, en deu anys del pagament dels deutes que tenia el monestir amb els seus creditors.⁵⁸ Tot i que la petició de l'electa Aldiarda era de deu anys, Alfons III només ajornà el pagament al llarg de set anys, de manera que els 35.000 sous fossin repartits i satisfets als jueus creditors en la proporció de 5.000 sous cada any.⁵⁹ Amb tot, algun creditor que sol·licità la cancel·lació immediata del seu crèdit va obtenir l'excepció.⁶⁰

Calia molta diplomàcia i molta paciència per posar-se davant una comunitat dividida i enfrontada, com era en aquells anys la de Vallbona. I, sobre tot, el comissionat havia de donar la sensació que en les seves resolucions no s'adheria a cap dels dos bàndols existents. Fos com fos, ben aviat les seves decisions foren contestades per l'abadessa electa i altres trenta-vuit religioses –entre les quals les de més prosàpia, com ara Sibil·la, filla de Ramon d'Anglesola, Geralda, filla de Pere de Queralt, i Beatriu, filla de Berenguer d'Anglesola– denunciant al monarca l'actuació, segons el seu criteri, partidista de l'administrador.⁶¹ Afegien altres queixes a la conducta de l'hostier, com ara que no deixava rebre els missatgers i negociadors de la banda de l'abadessa electa, mentre que sí que ho permetia de la banda opositora.

Alfons III va respondre afirmativament la petició d'Aldiarda i el seu grup i designà un nou mediador en la persona del seu porter Guillem

de Queraç perquè substituís l'anterior Guillem de Bonencontre en l'administració de l'economia del cenobi. No fou fàcil l'exercici de la tasca encomanada al seu porter per Alfons III perquè no totes les religioses del cenobi estigueren d'acord amb la substitució. D'entrada Queraç ja topà amb un problema d'una certa importància: el seu salari pel treball que havia de desenvolupar al monestir i que el porter considerava que havia de ser el mateix que percebia el seu predecessor. Semblava just que fos la comunitat qui assumís el sou de l'oficial reial que treballava per a les monges. Aquestes, però, no ho veien pas així, i declararen que només estaven disposades a facilitar la manutenció i l'estada, és a dir, menjar i beure i llit, i que la resta havia de ser el cessat Guillem qui havia de solucionar el conflicte.⁶² Les religioses tornaren a reclamar al monarca que intervingués en la solució de l'afer i que designés definitivament l'esmentat porter o qualsevol altre domèstic de la cort amb prou capacitat i coneixement per dur a terme la tasca d'administrador que no fos sospitós de parcialitat i que permetés l'entrada dins el monestir les persones que negociaven amb les dues parts.⁶³

La situació de manca d'una responsable jurídica de la comunitat en començar-se a allargar va motivar el ressorgiment de petits problemes que afectaven principalment a la percepció de les contribucions i drets del monestir, circumstància que provocava una minva important dels ingressos de la comunitat. Per tal d'arranjar la conjuntura Aldiarda demanà al monarca que dotés al cenobi d'una salvaguarda reial especial a fi d'evitar sobre tot que el monestir fos espoliat injustament en els seus béns i rendes. A finals de novembre de 1328 Alfons III es trobava a Montblanc, on manà al seu veguer que, mentre vacava el càrrec d'abadessa, protegís especialment l'esmentada religiosa, la seva comunitat, els seus homes i els llocs i béns del cenobi urgellenc.⁶⁴

Tot i que la situació de col·lapse econòmic del monestir era coneguda pels seus creditors, alguns precisament per por que la circumstància d'anormalitat s'allargués encara més en el temps, no deixaren de reclamar les quantitats que la comunitat els devia. Dos dels primers en reclamar els pagaments foren dos veïns de Vilagrassa: el jurista Bernat de Pira –que reclamava el seu sou corresponent als deu anys que havia portat els negocis jurídics del monestir– i el seu probable parent Pere de Pira, el qual reclamava al monestir el sou d'escuder de l'abadessa, que valorava en mil sous.⁶⁵ Assabentat el monarca de

la demanda dels dos creditors, manà al jurisperit de Montblanc Guillem d'Anglesola⁶⁶ que s'interessés pel cas i discernís si procedia o no el pagament dels esmentats serveis i de les quantitats meritades.⁶⁷

La lamentable situació de desgavell econòmic del cenobi urgellenc havia arribat també a coneguda de l'abat general de Cîteaux, el monestir mare de Vallbona. En conseqüència, per pal·liar la situació aquest responsable cistercenc adoptà dues mesures que temporalment podien afavorir el monestir: per la primera autoritzà el 26 de novembre de 1329 a les religioses perquè poguessin arrendar els fruits de les seves propietats i drets⁶⁸; i la segona consistí en designar l'abat de Vilallonga perquè tingués cura, mentre durava la vacant d'abadessa, de l'administració de Vallbona.⁶⁹

Problemes amb el feu de Vilamanyanor (actualment el Vilet)

Mentre en el si de la comunitat vallbonina la pau continuava trencada pel posicionament de les dues faccions d'adeptes a l'Anglesola i de favorables a la Copons, molt a prop del monestir, concretament a Maldà, es donaren uns canvis que havien d'afectar la comunitat cistercenca. El 21 de setembre de 1328 Ramon de Maldà emancipava, amb l'autorització de Maimó Albanell, batlle del seu senyor Huguet de Cardona, el seu fill Berenguer. No havia passat una setmana que, el 26 de setembre, el pare concedia al seu fill tots els drets i béns que tenia al Vilet per raó de la castlania i la cúria que posseïa en feu de l'abadessa i monestir de Vallbona. El document de donació enregistra una circumstància que ben aviat havia de provocar un enfrontament amb el monestir, car feia esment que coaccionat per l'abadessa Blanca d'Anglesola (1294-1328) va dur a terme una venda fraudulenta de la castlania a la dita abadessa i monestir, és a dir, per menys de la meitat del seu valor, motiu pel qual considerava l'alienació il·legal i invàlida.⁷⁰

Ben aviat també Berenguer de Maldà palesà que al monestir li havia sorgit un nou adversari que no estava disposat a acceptar el tort que li havien fet al seu pare i presentà la seva reclamació a la comunitat, la qual de la seva banda, defensà la vigència de la venda realitzada pel seu progenitor. La resposta contundent del jove Berenguer no trigà gaire temps en fer-se efectiva ja que va detenir dos homes dels Omells, vassalls del monestir, i els va recloure en un molí del

seu pare a Maldà. El cas va ser denunciat per les religioses immediatament al monarca, el qual, des de València estant, el 19 de febrer de 1330, manava al seu veguer de Montblanc que intervingués en l'afer, i, atès que el monestir estava sota l'especial protecció del monarca, indagué la veritat del que va esdevenir i procedís contra els dits Ramon i Berenguer.⁷¹ El mateix dia Alfons III comunicava el fet a Guillem de Cervelló, lloctinent a Catalunya de l'infant Pere, perquè ajudés a l'esmentat veguer en les actuacions que li havia ordenat contra Berenguer de Maldà i el seu pare Ramon i els seus còmplices.⁷² Per tal d'evitar el suport dels nobles de la contrada, el mateix dia, el rei manava a Guillem d'Anglesola i Huguet de Cardona que de cap manera acollissin en les seves terres ni donessin suport ni auxili als esmentats cavallers, trencadors de la pau i treva.⁷³

Els administradors montblanquins del cenobi de Vallbona

Durant l'abadiat vacant la priora Eliarda d'Anglesola hagué de fer front a un atac molt violent contra el cenobi, motivat indirectament per la intervenció de la reina Eliornor. Aquesta sobirana, d'acord amb el monarca, el 16 de juny de 1330, des de Lleida estant, després d'haver visitat el cenobi amb el seu marit, i al cap de dos anys de trobar-se el monestir sense abadessa a causa de la dissensió que motivà la darrera elecció, fet que provocà l'endeutament progressiu de la comunitat, especialment per la mala administració dels seus béns i rendes, decidí confiar als veïns de Montblanc Pere Gener, Pericó Porcell i Ramon Mallol l'administració d'aquestes rendes i béns, tant dels ingressos com de les sortides, assegurant i donant, però, la provisió necessària a les monges i als servents i altre personal al servei del monestir.⁷⁴ La provisió de la reina estava motivada perquè malgrat que al llarg dels dos anys de discòrdia el cenobi hagués venut patrimoni per valor de 60.000 sous barcelonesos per tal d'eixugar els seus deutes, aquests encara assolien poc menys de l'esmentada quantitat.⁷⁵ Les vendes de patrimoni o drets ultrapassaren els dos anys esmentats com ho palesa que encara el 1334 el monestir es vegés obligat a arrendar per 6.000 sous durant quatre anys el castell i terme de Montesquiú a Jaume Gener i Pere Escuder.⁷⁶

Per aquest motiu, doncs, la sobirana manava que almenys dos dels nous administradors designats, acompanyats del seu batlle de Montblanc,

s'arribessin a Vallbona i que obtinguessin de la priora, tal com s'havia compromès personalment davant la reina, la relació d'entrades i sortides del monestir durant la seva administració, així com també de les altres persones que havien gestionat béns i rendes del cenobi, i que es possessionessin de l'administració de Vallbona per tal de defensar els drets del dit cenobi.⁷⁷ A la mateixa carta manava al veguer i al batlle de Montblanc i als oficials reials del territori que no permetessin que cap persona agreugés el monestir ni perjudiqués les seves persones i béns i que ajudessin els esmentats administradors a dur bé el seu comès.

La part de la priora Aldiarda va rebre amb joia els comissionats designats per la reina. Per fer, tanmateix, més efectiva la seva tasca, al cap de pocs dies que els administradors haguessin iniciat el seu comès, l'esmentada priora els sol·licità que, d'acord amb el manament de la reina, es fessin càrrec també dels béns i productes emmagatzemats dins el monestir i que si no poguessin obtenir les claus restaven autoritzats per trencar els panys i les portes per tal de penetrar als magatzems.

D'altra banda, les monges partidàries d'Elisenda de Copons van presentar una queixa al vicari general de l'arquebisbe de Tarragona, el patriarca Joan d'Aragó, sobre l'actuació del veguer i dels dos comissionats per la reina per fer-se càrrec de la gestió econòmica del monestir. Les religioses van exposar a l'eclesiàstic que el veguer Guillem de Montoliu, juntament amb el seu assessor Pere de Miralles, i els dos comissionats Ramon Mallol i Pere Porcell, amb una gran comitiva de cavallers i d'infants s'arribaren a Vallbona, tot entrant a l'interior del complex monacal amb violència, pujant amb escales als graners i trencant moltes portes i fins i tot ultratjant algunes religioses.⁷⁸

El fet fou considerat de molta gravetat per la cúria diocesana, de manera que el vicari general, trobant-se a Vilaverd, el dia 10 de juliol de 1330, adreçà una carta als implicats amenaçant-los pel seu comportament reprovable amb les corresponents censures canòniques si no cessaven de molestar la dita comunitat, de manera que serien considerats invasors i raptors de béns i drets eclesiàstics, penats d'acord amb els canons i les constitucions aprovades en el darrer concili de Tarragona, amb l'excomunió. El notari de Montblanc Arnau Sabater fou l'encarregat de presentar aquesta comunicació als interessats, que es trobaven als Omells de Na Gaia, el dia 10 de juliol de l'esmentat any 1330. Els aplegats en aquest darrer lloc eren els veïns de Montblanc

Capitells al Monestir de Vallbona amb els escuts de la família Anglesola

Guillem d'Anglesola, Miquel de Bordell i Pere Pujol, a més de Guillem de Montoliu, veguer de la reina a Montblanc, i Bernat Tria, procurador de la priora de Vallbona Eldiarda d'Anglesola.⁷⁹

Els al·ludits, –eren l'esmentat veguer, el seu assessor Pere de Miralles, Pere Porcell i Ramon Mallol–, en presència de Guillem d'Anglesola, Bernat Seguer i Arnau Correger, habitants de Montblanc, al cap de quatre dies, trobant-se ja en el terme de Montesquiu, varen respondre a la carta del vicari general. Al·legaren que l'escrit que els havia fet no responia a la veritat ja que ells no feren cap violència ni infringiren cap injúria al monestir de Vallbona, sinó que tota la seva actuació responia a la necessitat de conservar el cenobi, i no per pròpia autoritat, sinó per manament de la reina. En aquest sentit lliuraren una còpia al notari montblanquí Arnau Sabater de la carta que els havia tramès la reina Elionor, datada a Lleida el 16 de juny de 1330, pel tenor de la qual els encomanava la seva actuació a Vallbona, i una altra carta signada per la priora Aldiarda d'Anglesola i altres trenta-dues religioses més que demanaven la seva intervenció en el monestir, ampliant-la també als graners i altres magatzems de productes agrícoles.⁸⁰

De fet, el dia 10 de juliol de 1330 Bernat Trias, procurador de la priora Aldiarda d'Anglesola, constituït personalment, acompanyat del notari públic de Montblanc Arnau Sabater, es presentà als Omells de Na Gaia i lliurà la carta del vicari general, en presència dels veïns de Montblanc Guillem d'Anglesola, Miquel de Bordell i Pere Pujol, al veguer Guillem de Montoliu, els seu assessor Pere de Miralles, Pere Porcell i Ramon Mallol, perquè s'assabentessin de les provisions que havia adoptat el vicari general i, tanmateix, poguessin fer les al·legacions pertinents.⁸¹

Mentre aquests esdeveniments se succeïen a Vallbona i el seu entorn la reina, probablement coneixedora que la provisió adoptada no reeixia a pacificar la comunitat ni a reduir el deute, el 10 de juliol de 1330, trobant-se a Osca, manà que l'administració del monestir fos exercida per la priora Aldiarda, dues monges que les havia d'eleger el capítol, juntament amb els montblanquins Pere Alenyà, Pere Giner i Pere Porcell. Així mateix, ordenava que els nous administradors per gestionar millor els drets que el cenobi posseïa a diversos llocs disposessin dels corresponents batlles per fer-se càrrec de l'aplegament de les rendes del monestir.⁸²

Tot i les reiterades ordres del monarca adreçades als habitants dels diversos llocs on rebien rendes les monges, els implicats no sempre compliren puntualment les seves obligacions, de manera que les reclamacions d'Alfons III o el seu primogènit foren sovintejades. Els prínceps exigien als habitants esmentats el compliment dels seus deures, com va esdevenir amb els homes, per exemple, d'Almenar. Aquests estaven obligats a pagar anualment cent cafissos de blat a Vallbona que havia concedit Jaume I i que havien de fer efectius per Sant Miquel de setembre.⁸³ La realitat, però, era ben diferent, perquè els pagesos d'Almenar es negaven a pagar l'esmentada contribució o sistemàticament ajornaven el seu pagament. Davant aquesta situació els nous administradors Pere Porcell i Ramon Mallol denunciaren el fet al monarca, el qual el 9 de setembre de 1333 manà al marmessor del comte d'Urgell, Bernat de Guàrdia, que compel·lís els homes d'Almenar a pagar els cafissos deguts al monestir.⁸⁴

L'administració per part de persones seglars alienes a la comunitat havia arribat a coneixement de l'abat de Cîteaux, el qual per evitar la intromissió d'aquests seglars en la gestió econòmica del cenobi, el 21 d'abril de 1334, va prohibir que persones seculares administrassin els béns de Vallbona.⁸⁵ Aquest provisió degué anar acompanyada, d'altra banda, del nomenament de l'abat de Fontclara (a l'actual municipi de Fraga). La seva presència fou efectiva ja el 18 de juny de 1334 quan aquest monjo «com a administrador en els béns espirituals i materials del monestir de Vallbona, nomenat per l'abat de Cîteaux» passava comptes amb Bernat Gassol dels pagaments que aquest havia fet i dels diners que li devia el monestir.⁸⁶

Sembla que la provisió de l'abat general del Cister responia a uns malbarataments que els administradors nomenats per la reina havien dut a terme i que implicaren l'actuació del monarca o el seu primogènit Pere, el futur Cerimoniós. Aquesta conducta fou denunciada per les religioses al monarca, tot sol·licitant la seva intervenció.

En conseqüència, el 13 de juny de 1334, estant a Lleida, aquest infant s'adreçà als batlles de Sarral, Forès i Cabra i als oficials reials de Sarral tot comunicant-els-hi les queixes de la priora i altres monges de Vallbona en què li havien denunciat que Guillem d'Anglesola, jurisperit de Montblanc, i Arnau Bover ocupaven injustament les rendes del monestir que percebia als esmentats llocs que els havien venut els anteriors administradors del cenobi Pere Porcell i Ramon Mallol, sense,

però el consentiment i aprovació de la comunitat, raó per la qual els manava que mantinguessin aquestes rendes en favor del monestir.⁸⁷

Al cap de pocs dies, el 21 de juny, estant encara a Lleida, el primogènit Pere tornava a insistir als batlles de Sarral, Forès i Cabra perquè investiguessin la venda que els anteriors administradors Pere de Porcell i Ramon Mallol varen fer a Guillem d'Anglesola i Arnau Bover i que, mentre, protegissin les monges i les mantinguessin en la possessió de les dites rendes.⁸⁸

Arnau Bover, però, defensà el dret que tenia a percebre en base de la compra que n'havia fet a les tres poblacions de Sarral, Forès i Cabra i presentà la seva queixa a l'infant Pere, al·legant que ell ho havia comprat pel temps d'un any per un cert preu, a més de les del Mas del Rei i de tota la batllia de Sarral. Per aquest motiu demanava al príncep que el defensés davant la pretensió dels nous administradors del monestir. El 7 de juliol l'infant Pere, després d'haver acceptat l'al·legació del dit Bover per trobar-la justa, manà als seus batlles en les esmentades poblacions que respectessin els drets del dit comprador si es demostrava que la seva adquisició havia estat legal i s'havien complert les formalitats jurídiques adients.⁸⁹

La compra, però, de les esmentades rendes per part de Bover era considerada fraudulenta pel nou administrador designat per l'abat de Cîteaux de manera que l'abat de Fontclara presentà també la corresponent queixa a l'infant Pere. Aquest, el dia 9 de juliol de 1334, trobant-se a la ciutat de Terol, manà al jurisperit montblanquí Llorenç Descaus que investigués la compra que havia fet de les rendes de Vallbona Arnau Bover per tal de respondre a la queixa de l'esmentat abat de Fontclara, que argumentava que la venda dels dits drets s'havia fet sense complir els requisits jurídics legals, com ara que s'havia valorat per sota de la meitat del preu just o que no s'havia realitzat per subhasta pública. Per aquest motiu l'infant li ordenava que esclarís l'afer i que procedís a actuar amb justícia i rectitud.⁹⁰

El jurisperit montblanquí degué complir amb celeritat el manament del príncep ja que el dia 30 del mateix mes de juliol, havent tornat Pere al Principat i trobant-se a la ciutat de Cervera, s'adreçava amb dues cartes als seus oficials de Sarral, Forès, Cabra i Conesa; en la primera els ordenava que defensessin el dret que tenia Arnau Bover a la percepció de les rendes reials a les esmentades poblacions per haver-les comprat el passat mes de març a Pere Porcell i Ramon

Mallol, antics administradors del dit cenobi;⁹¹ mentre que en la segona, així mateix, els manava que impedissin qualsevol actuació del dit Arnau que anés contra els drets del cenobi per raó de les dites rendes.⁹²

Per una altra banda, l'infant tenia la voluntat de solucionar definitivament el litigi que enfrontava el dit Bover i el monestir vallboní, ja que a simple vista semblava que els dos tenien una part important de raó. Per això, trobant-se l'infant el dia 5 d'agost de 1334 al monestir de Poblet, encomanà a Pere Bossom, jutge de l'Espluga de Francolí, perquè jutgés l'assumpte que interferia les relacions entre les esmentades dues parts.⁹³ Al cap d'uns dies, el 19 d'agost, Pere es trobava a l'Espluga de Francolí i tornava a expedir un altre document encarregant al dit jutge Bossom la causa entre les dues esmentades parts. Ara, però, hi afegia entre els litigants, Guillem d'Anglesola, procurador d'Arnau Bover, i Bernat de Comavella i Pere Oliu, procuradors del monestir de Vallbona i del seu administrador l'abat de Fontclara.⁹⁴

El document que enregistra aquest encàrrec és especialment interessant perquè assabenta el preu de 9.000 sous que va pagar el montblanquí Bover als administradors de Vallbona, Pere Porcell i Ramon Mallol per les esmentades rendes. El preu pagat, doncs, per Bover, sembla ajustat, no com argumentava la part de les monges, que corresponia a menys de la meitat del seu valor, pel qual motiu al·legaven les religioses no haver estat legal la venda, ja que l'any següent, el 4 de juny de 1335, el nou procurador del cenobi, Pericó Oliver, venia per quatre anys i quatre collites les mateixes rendes, a més de Conesa, Turlanda i Ollers, pel preu de 21.000 sous barcelonesos de tern. Si dividim aquesta quantitat en quatre anys, resulta que el preu de la venda correspon a 5.250 sous anuals, inferior, per tant, als 9.000 que va pagar Bover per un any.⁹⁵

Per agilitar el procés, el 14 d'octubre de 1334, l'infant Pere comunicava al jutge Pere Bossom que havia nomenat cojutge Llorenç Descaus, jurisperit de Montblanc, perquè els dos plegats treballessin en la causa, de manera que li manava que en aquest sentit no dictés la sentència sense haver-la acordat prèviament amb el dit Llorenç.⁹⁶

Els procuradors de les monges estaven interessats també perquè la tasca dels jutges fos la més ràpida possible ja que la dilació preocupava a la comunitat. Per això les religioses reclamaren a l'infant que accelerés la tasca dels dos jutges. En conseqüència, Pere manà el 25 del mateix mes al jutge Pere Bossom que en el cas que ja hagués estudiat

suficientment la causa i disposava d'un criteri just, dictés ell sol la sentència, sense necessitat d'esperar el concurs de l'altre cojutge Llorenç Descaus.⁹⁷

Desconeixem el contingut de la sentència del jutge espluguí Pere Bossom, així com també la data en què la feu pública. La manca de documents posteriors fa pensar, però, que deuria ser favorable al monestir de Vallbona, perquè Arnau Bover tot seguit presentà recurs d'apel·lació tant davant del príncep com del monarca.⁹⁸

L'infant Pere, doncs, hagué d'intervenir altra vegada en el litigi que enfrontava el montblanquí i el monestir urgellenc. I també Alfons III ja que s'apel·là també, com acabo de dir, al monarca.

Els dos, rei i príncep, actuaren en conseqüència i cada qual designà un jurisperit perquè s'encarregués de la causa d'apel·lació. L'infant Pere, des de Girona estant, assignava el nou de novembre de 1334 el seu batlle de Montblanc, el jurisperit Joan de Tèrmens, perquè s'encarregués de l'esmentada causa, si bé primer havia de dilucidar si calia acceptar l'apel·lació o no.⁹⁹ D'altra banda, Alfons III, des de Tortosa, el dia següent escrivia a Joan Ricard, jurisperit de Tarragona, i li encomanava l'esmentada causa en els mateixos termes i condicions que ho havia fet el seu fill al jurisperit montblanquí.¹⁰⁰ No sabem per quina raó, novament l'infant Pere, des de Cervera, el 30 de novembre de 1334 encarregava a Ramon de Boldú, jurisperit de Montblanc, la causa d'apel·lació presentada per Arnau Bover.¹⁰¹

Atès que no s'han conservat els documents que enregistraven les sentències que segurament es varen donar, desconeixem com va acabar aquesta causa. En tot cas, d'entre la documentació de la Cancelleria Reial i la del monestir no hem trobat cap més instrument que enregistri la reivindicació del dit Arnau Bover contra el monestir o del monestir contra el dit montblanquí. Els protagonistes dels problemes que havia de solucionar el monestir, en tot cas, ja seran uns altres de ben diferents.

Conclusió

El destí però, no depararà a Eldiarda d'Anglesola la direcció de la comunitat com a abadessa, tot i que continuarà essent un personatge de prestigi dins el monestir en la seva qualitat de priora. Les intervencions dels monarques –que precisament se sentien implicats en el cenobi per considerar-lo fundació dels seus avantpassats (*monasterium quod*

L'escut dels Anglesola és present en diversos elements escultòrics del monestir.

per predecessores nostros fundatum extitit, afirmà Pere el Cerimoniós en un document dirigit a la priora Aldiarda a començament de 1338)¹⁰², i probablement també la pressió de l'abat general de Cîteaux motivaren que es procedís a l'elecció d'una nova abadessa. De ben segur que la presència de l'abat Arnau de Fontclara com a administrador en els aspectes espirituals i temporals del monestir –documentada encara el dia 6 de gener de 1335–¹⁰³ deuria afavorir l'elecció de la nova prelada, que deuria presidir aquest abat, així com la seva benedicció canònica. En tot cas, la nova abadessa Alamanda d'Avinyó apareix per primera vegada documentada el 10 de març de 1337.¹⁰⁴

Les pàgines precedents, d'altra banda, fan rectificar alguns aspectes dels abaciologis del monestir relatius a aquesta època i que cal consignar.

En primer lloc aporten llum sobre les dissensions en el si de la comunitat tot seguit a la mort de l'abadessa Blanca d'Anglesola, esdevinguda segons l'Abaciologi antic del cenobi el 7 d'abril de 1328¹⁰⁵ i segons Piquer el dia 26 de març de 1328.¹⁰⁶

Ambdues fonts obvien l'elecció de la priora Aldiarda d'Anglesola com a successora de la seva parenta Blanca, a la qual fan succeir Alamanda d'Avinyó, l'abaciologi antic, anomenat Aranzel, el dia 3 de novembre de 1328.¹⁰⁷ I encara afegeix «feu-se sa elecció amb molta pau i quietud», afirmació que contradiu, tal com hem pogut veure, la realitat, que fou ben diferent. Piquer, per contra, assigna la seva elecció el dia 11 de novembre de 1328.¹⁰⁸ Ambdues fonts, tanmateix, no enregistren el període d'almenys de dos anys de dissensions que enterbolí la pau i tranquil·litat del claustre vallboní, i que exigí la intervenció dels monarques catalans, Alfons III i Leonor i el seu fill Pere III el Cerimoniós, i de l'abat general de Cîteaux. Precisament els sobirans catalans confiaren en diversos personatges montblanquins, com ara els veguers i altres homes rellevants de la vila, per encomanar-los la solució de la problemàtica de tipus econòmic i jurídic que patia el cenobi urgellenc a finals de la tercera dècada i començament de la quarta del segle XIV.

Finalment, les pàgines precedents ens alerten que cal revisar o acceptar críticament algunes de les dades històriques enregistrades en els antics abaciologis del cenobi perquè en ocasions no són del tot fidedignes. No endebades el mateix autor de l'Abaciologi contemporani qüestiona la fidelitat històrica d'algunes cròniques del cenobi tot afirmant, davant del manteniment d'alguns errors al llarg dels segles, que «quan es tracta de les primeres èpoques [es refereix a l'abadessa canònica del segle XIII Aldiarda d'Anglesola (1246-1258)] hem de prendre les dades dels abaciologis antics amb molta precaució».¹⁰⁹

Notes

- 1.- Josep Maria SANS I TRAVÉ, *Felip d'Anglesola. President de la Generalitat de Catalunya (gener-desembre de 1380)*, «Cultura i Paisatge de la Ruta del Cister», 11(2019), p. 40-48.
- 2.- Amb tot Francesc Rodríguez Bernal relativitza quant al Pedregal el paper dels Anglesola en la direcció d'aquest monestir tot i que tradicionalment se'ls ha assignat la seva fundació (Francesc RODRÍGUEZ BERNAL, *Noblesa i poder al monestir de Santa Maria del Pedregal*, «URTX» 29(2015), p. 41-56.
- 3.- A. J. FOREY, *The Templars in the Corona de Aragón*, Oxford University Press, University of Durham, 1973, p. 425-426, 429, 431-432.
- 4.- Joan VALERO MOLINA, *El sepulcre de Berenguer d'Anglesola i els seus referents en l'escultura funerària europea*, «Annals de l'Institut d'Estudis Gironins, XLV (2004), p. 687-731.

- 5.-Josep Joan PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del monestir 1153/1990. Segona Edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 83-88.
- 6.-Josep Joan PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 100-102.
- 7.-Núria Petit ha dedicat unes pàgines a glossar la tasca constructiva d'aquestes abadeses (vegeu Núria PETIT, *Aportacions a l'estudi del monestir cistercenc femení de Santa Maria de Vallbona*, «Santes Creus» 22 (2005), p. 53-133, especialment p. 86-95 i Núria PETIT BORDES, *Les etapes constructives del Reials >Monestir de Santa Maria de Vallbona, fins al 1392*, «URTX», 18(2005), p. 63-82).
- 8.-Josep Maria SANS I TRAVÉ, *Sant Ramon, fundador del monestir de Santa Maria de Vallbona(-1120/1130? - 1176)*, Lleida, 2018, p. 161-166.
- 9.-Josep Joan PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 77-83.
- 10.-El pare Jaume Pasqual inicia l'assignació de la fundació del monestir, a més de l'eremita Ramon, a l'esmentada dama. Si per una part afirma *su indisputable fundador fue un santo ermitaño, llamado Raimundo de Anglesola o de Vallbona* (Vegeu Josep Maria SANS I TRAVÉ, *El Llibre Verd del pare Jaume Pasqual. Primera història del monestir de Vallbona*, Barcelona, 2002, p. 79), en altres hi afegeix també l'esmentada dama com a fundadora: «*resulta, pues, indubitablemente que los fundadores del Real Monasterio de Nuestra Señora de Vallbona son el santo ermitaño Ramon de Anglesola o de Vallbona y Doña Berenguela de Cervera* (Ibidem, p. 97). Núria PETIT, *Aportacions a l'estudi del monestir cistercenc femení de Santa Maria de Vallbona*, «Santes Creus» XXII (2005), p. 65.-71. Aquesta autora afegeix també com a fundadora del cenobi urgellenc la reina Sança, esposa d'Alfons I (Núria PETIT, *Aportacions a l'estudi del monestir cistercenc femení de Santa Maria de Vallbona*, «Santes Creus» XXII (2005), p. 65-66). Segueix el mateix criteri d'atribució a Berenguera de Cervera de fundació del monestir el malaguanyat investigador Gener Gonzalvo (Vegeu Gener GONZALVO I BOU, *Breu història del monestir de Vallbona*, Col·lecció Episodis de la Història, Barcelona, 2003). Pensem que ha quedat ben clara la demostració que el fundador del monestir va ser l'eremita Ramon en els nostres darrers treballs sobre el cenobi de l'Urgell, especialment en els llibres publicats el 2002 i el 2018. (Vegeu Josep Maria SANS I TRAVÉ, *Precedents i orígens del monestir de Santa Maria de Vallbona (1154-1185)*, Lleida, Pagès editors, 2002; Josep Maria SANS I TRAVÉ, *Sant Ramon, fundador del monestir de Santa Maria de Vallbona(-1120/1130? - 1176)*, Lleida, 2018, p. 161-166).
- 11.-Josep Maria SANS I TRAVÉ, *Sant Ramon, fundador del monestir de Santa Maria de Vallbona(-1120/1130? - 1176)*, Lleida, 2018, p. 105-129.
- 12.-Josep Maria SANS I TRAVÉ, *Precedents i orígens del monestir de Santa Maria de Vallbona (1154-1185)*, Lleida, Pagès editors, 2002, p. 33-38 .

- 13.-Josep Maria SANS I TRAVÉ, *Precedents i orígens del monestir de Santa Maria de Vallbona (1154-1185)*, Lleida, Pagès editors, 2002, p. 38-43.
- 14.-Josep Maria SANS I TRAVÉ, *Precedents i orígens del monestir de Santa Maria de Vallbona (1154-1185)*, Lleida, Pagès editors, 2002, pp. 43-47.
- 15.- Josep Joan PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del monestir 1153/1990. Segona Edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 58-60 i 69-76.
- 16.- Hem de rectificar l'any d'inici del seu abadiat que Piquer situa el 1232, quan ell mateix esmenta un document de 1229 en què apareix ja com a abadessa (Vegeu Josep Joan PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 77 i 413 i 78).
- 17.- Josep Joan PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 81-83.
- 18.- Josep Joan PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 83-88.
- 19.-El temple fou consagrat el dia 5 de desembre de 1379, durant l'abadiat de Saurena d'Anglesola (1379-1392) pel bisbe de Neopàtria. Hom pot suposar, doncs, que el temple es deuria acabar no massa temps abans. (vegeu Josep Maria SANS I TRAVÉ, *El Monestir de Santa Maria de Vallbona. Història, Monaquisme i Art*, Lleida, Pagès editors, 2010, p. 52).
- 20.-Josep Joan PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 101.
- 21.-Josep Joan PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 101.
- 22.-Josep Joan PIQUER I JOVER, *La baronia de Vallbona*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1982.
- 23.-Joan Josep PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del Monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 79.
- 24.-Joan Josep PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del Monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 94.
- 25.-Amb en Ramon Sarobe i Huesca hem confeccionat, promogut per l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural, la Col·lecció diplomàtica del monestir de Santa Maria de Vallbona, que actualment estem en fase de darrera revisió. Això fa que la numeració dels documents aplegats pugui variar, de manera que les citacions que faré al respecte seran per datació del document. Doc. de 2 de març de 1250.
- 26.-Doc. de 5 de febrer de 1251.
27. Doc. de 21 d'agost de 1251.

- 28.-Doc. de 12 d'octubre de 1251.
- 29.-Doc. de 21 d'octubre de 1251.
- 30.-Doc. de 29 de desembre de 1251.
- 31.-El 18 de febrer de 1253 concedia al monestir 26 quintars d'oli anuals dels que percebia a Tortosa; el 21 d'agost de 1253 concedia al cenobi les rendes que percebia en els molins de Montblanc; el 29 de setembre de 1254 donava al cenobi 1.000 quarteres d'ordi anuals sobre els censos reials que percebia a Vilafranca del Penedès.
- 32.-Doc. de 17 d'abril de 1253 (1).
- 33.-Doc. de 17 d'abril de 1253 (2).
- 34.-Joan Josep PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del Monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 86. Doc. de 21 d'agost de 1253 (1)
- 35.-Doc. de 21 d'agost de 1253 (2).
- 36.-Doc. de 4 de febrer de 1254.
- 37.-Josep Maria SANS I TRAVÉ, *Una família sarraïca i les seves activitats pels voltants del 1200: els Roig*, a *Miscel·lània Sarraïca*, Ajuntament de Sarraï, 1981, p. 51-70.
- 38.-El seu testament es troba precisament a l'arxiu del nostre monestir (AMV, Carpeta XIII, perg. 13).
- 39.-A l'abaciologi de Piquer no hi consta, però, aquesta senyora entre les donades que hi són enregistrades.
- 40.-És paradigmàtic l'exemple d'Almenar en què en diverses ocasions els prínceps recordaven als habitants del lloc l'obligació de satisfer els seus compromisos amb el monestir de Vallbona.
- 41.-Doc. de 19 d'abril de 1255.
- 42.-Doc. de 22 d'agost de 1261.
- 43.-Joan Josep PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del Monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 100.
- 44.-Josep Joan PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del Monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 114.
- 45.-Josep Joan PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del Monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 117.
- 46.-L'exercici reiterades d'aquestes funcions motivarà que més endavant els abats de Poblet es consideressin els pares mediats de Vallbona i que aquest cenobi fos fins i tot una fundació seva, de tal manera que en el segle XVII s'inicià l'anomenat «Plet de la Paternitat», en el qual les religioses defensaren davant la Cúria Romana la seva independència del monestir masculí i la seva filiació directa de Cîteaux. Josep Joan PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 258-2264.

- 47.-Arribem a aquest nombre de religioses amb dret a vot i que, per tant, que podien votar la nova prelada perquè un document de 25 d'abril de 1328 enregistra que setze monges no li donaren suport, mentre que un altre posterior de 13 de juny de 1328 recull que les favorables a l'Anglesola foren més de 38.
- 48.-Josep Joan PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del Monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 117 i 121.
- 49.-Josep Joan PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del Monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 125.
- 50.-Foren 38 les monges de la part de l'electa (Vegeu doc. de 13 de juny de 1328) i la part contrària eren setze segons enregistra el document de 25 d'abril de 1328.
- 51.-Josep Joan PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del Monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 118.
- 52.-Joan Josep PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del Monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 118.
- 53.-Document de 22 de setembre de 1259.
- 54.-Document de 23 de maig de 1327.
- 55.-Desconeixem el grau de parentiu de l'abat i l'abadessa, però de segur que estaven emparentats (Vegeu Joan Josep PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del Monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 123)
- 56.-Doc. de 25 d'abril de 1328.
- 57.-Doc. d'11 de juny de 1328.
- 58.-Doc. de 23 de maig de 1327.
- 59.-Doc. de 15 de maig de 1328.
- 60.-Com ara els jueus de Prades Astruc Satorre i el seu fill Abrahe (Vegeu doc. de 26 de juny de 1328.
- 61.-Doc. de 13 de juny de 1328.
- 62.-Doc. de 13 de juny de 1328.
- 63.-Doc. de 13 de juny de 1328.
- 64.-Doc. de 29 de novembre de 1328.
- 65.-Doc. 5 de juny de 1329.
- 66.-Sobre la personalitat d'aquest patrici montblanquí vegeu Josep Masria GRAU i PUJOL . Francesc BADIA BATALLA: *Diccionari biogràfic històric de Montblanc*, Montblanc, 2008, p. 27.
- 67.-Doc. de 5 de juny de 1329.
- 68.-Doc. de 26 de novembre de 1329.
- 69.-Josep Joan PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del Monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 118, notes 39 i 40.
- 70.-Doc de 26 de setembre de 1328.
- 71.-Doc. de 19 de febrer de 1330. (1)
- 72.-Doc. de 19 de febrer de 1330. (1)

- 73.-Doc. de 19 de febrer de 1330. (3)
- 74.-Carta recollida en el Doc. de 10 de juliol de 1330.
- 75.-Les motivacions de la reina resten ben paleses en el document que va escriure als tres administradors: «Lo qual monastir axí per grans divisions entre les monges d'aquell monestir per elecció de abadessa en discòrdia feytes, la qual discòrdia segons que avem entès per II anys, poch més o menys ha durat, del qual temps aensà aquell monestir freytura d'abadessa e de deffenedor legittim, axí encara per negligència d'amministradors e procuradors e-l dit temps procurans en aquell, en aytal stament havem trobat ésser axí encara per grans càrrechs de deutes; en los quals aquell monestir per la rahó damunt dita és estret encara obligat, que si al dit monestir per nós breument remey sobre les dites coses no és donat, aquell monestir a desolació e destrucció és vengut e a maior pervendrà, no solament de béns, mas encara de fama dels deservients en aquell monestir» (AMV, Carpeta XVII, perg. 23).
- 76.-Josep Joan PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del Monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 119.
- 77.-Document inserit en el Doc. de 10 de juliol de 1330.
- 78.-El document ho expressa així: Pro parte priorisse et quarundam monialium monasterii Vallisbone, diocesis Tarraconensis, querolose propositum extitit coram nobis quod vos, Dei timore postposito, cum magna comitiva tam equitum quam peditum ad prefatum monasterium accesistis ipsumque per violenciam subintrastis, ascendendo cum scalis ad graneria et frangendo multas ianuas intus monasterium meoratum multaque bona eiusdem dirumpistis et dissipastis pro dolor et alias iniurias intulistis» (Document de 16 de juny de 1330, inserit en el Doc. de 10 de juliol de 1330).
- 79.-Doc. de 10/12 de juliol de 1330.
- 80.-Les firmants de la missiva eren:
 Alicsén d'Anglesola, cantora, Arnalda de Merlés, infermera, Alicsén d'Anglesola, major de dies, Geralda de Jorba, sotscantora i pitancera, Bernarda Vaquera, Saura Johana Sibília de Manlleu, Berenguera de Banyuls, Alamanda de Vilardida, Sibília de Jorba, Blasca Bastida, Agnès de Castellbisbal, Geralda de Puigmoltó, Sibília Gilatona, Blanca de Puigmoltó, Ramona Rufaca, Romia Dez Papiol, Constança Sabastida, Saurineta Satallada, Alamanda de Santa Coloma, Blanca Ferrandela, Gralda de Galliners, Geralda de l'Orde, Francesca Gilatona, Sibília Sanou, Margarida Pintora, Elicsén Ferrandela, Geraldona de Santa Coloma, Saura Sanou, Elicsèn Juncosa, Stàcia de Manresa i Ròmia Bastida.
- 81.-Doc de 10 de juliol de 1330. (1)
- 82.-Doc. de 10 de juliol de 1330. (2)
- 83.-Doc. de 29 de desembre de 1251.
- 84.-Doc. de 9 de setembre de 1333.
- 85.-Doc. de 21 d'abril de 1334.

- 86.-Document de 18 de juny de 1334.
- 87.-Document de 13 de juny de 1334.
- 88.-Doc. de 21 de juny de 1334.
- 89.-Doc. de 7 de juliol de 1334.
- 90.-Doc. de 9 de juliol de 1334.
- 91.-Doc. de 30 de juliol de 1334.
- 92.-Doc. de 30 de juliol de 1334.
- 93.-Doc. de 5 d'agost de 1334.
- 94.-Doc. de 19 d'agost de 1334.
- 95.-Doc. de 4 de juny de 1335.
- 96.-Doc. de 14 d'octubre de 1334
- 97.-Doc. de 25 d'octubre de 1334.
- 98.-Segons es desprèn de l'actuació posterior del monarca i de l'infant.
- 99.-Doc. de 9 de novembre de 1334.
- 100.-Doc. 10 de novembre de 1334.
- 101.-Doc. de 30 de novembre de 1334.
- 102.-Així s'expressa el document reial de 21 de gener de 1338.
- 103.-Doc. de 6 de gener de 1335.
- 104.-Doc. de 10 de març de 1337.
- 105.-*Lo aransel i número de les abadesses ha tingudes la insaigne i real casa de Nostra Senyora de Vallbona des de son principi que fou en lo any de 1173 fins al que ara correm, que és lo de 1633; han descorregut 460 de sa fundació fins al dia present*, a Josep Maria SANS I TRAVÉ, *El Llibre Verd del pare Jaume Pasqual. Primera història del monestir de Vallbona*, Barcelona, Fundació Noguera, 2002, p. 216.
- 106.-Josep Joan PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del Monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 100 i 117.
- 107.-*Lo aransel i número de les abadesses ha tingudes la insaigne i real casa de Nostra Senyora de Vallbona des de son principi que fou en lo any de 1173 fins al que ara correm, que és lo de 1633; han descorregut 460 de sa fundació fins al dia present*, a Josep Maria SANS I TRAVÉ, *El Llibre Verd del pare Jaume Pasqual. Primera història del monestir de Vallbona*, Barcelona, Fundació Noguera, 2002, p. 216
- 108.-Josep Joan PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del Monestir 1153/1990. Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 117.
- 109.-Josep Joan PIQUER I JOVER, *Abaciologi de Vallbona. Història del monestir 1153/1990 Segona edició*, Vallbona de les Monges, 1990, p. 83.